

Надруковано: Єпіфанов А. О. Науково-методичні підходи до оцінки рівня конкуренції в банківській системі / А. О. Єпіфанов, А. С. Ярошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. Т. 31. – Суми : УАБС НБУ. – 2011. – С. 16–28

УДК 336.717.061.2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

У статті проаналізовано основні науково-методичні моделі стосовно оцінки рівня конкуренції в банківській системі. Автором виявлено переваги та недоліки неструктурних підходів дослідження конкуренції, які базуються на аналізі конкуренції з точки зору поведінки банків та рівноваги банківського ринку.

Ключові слова: моделі конкурентного аналізу, гіпотеза «структура – поведінка – результат», гіпотеза ефективної структури, структурні моделі конкуренції, неструктурні моделі конкуренції.

The article analyzes the main scientific and methodological model for the valuation of competition in the banking system. The author has found advantages and disadvantages of non-structural approaches to study the competition, based on analysis of competition in terms of equilibrium behavior of banks and banking market.

Keywords: models of competition analysis, hypothesis “structure – conduct – performance”, hypothesis of effective structure, structural models of competition non-structural models of competition.

Актуальність проблеми. Конкуренція є важливою характеристикою ефективності діяльності сучасного банківського ринку, що впливає на рівень відсоткових ставок, ефективність формування та перерозподілу грошових ресурсів суб'єктів господарювання. Аналіз рівня конкуренції в банківській

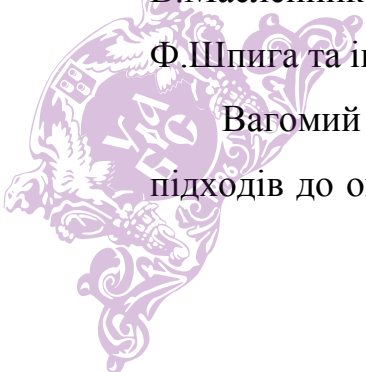
сфері є необхідним завданням для визначення чинників, які впливають на розвиток окремих банків, діяльність банківського ринку та економіки в цілому.

Конкурентна структура банківського сектору визначає рівень ефективності діяльності його економічних агентів. Так, поведінка окремих банків на ринку впливає на формування того чи іншого типу конкурентної структури, а, отже, й на вид конкуренції. Аналіз конкуренції в банківському секторі здійснюється на основі дослідження поведінки банків як елементів банківського ринку. Оцінка рівня конкуренції обумовлена необхідністю визначення її особливостей та напрямків з метою удосконалення діяльності банків, підвищення рівня капіталізації.

Вітчизняний банківський ринок характеризується наявністю великої кількості банків. Проте, більшість з них не мають значного впливу на конкурентне становище в банківській сфері, що частково пов'язано з лідерством великих та державних банків. У такій ситуації можна стверджувати про сегментованість ринку банківських послуг в результаті різних рівнів капіталізації банків, різного ступеня насиченості ринків банківськими продуктами тощо. Таким чином, характер конкуренції в таких умовах неможливо описати з допомогою простого статистичного або математичного аналізу. З цією метою дослідники звертаються до використання більш складних методів оцінки рівня конкуренції в банківській сфері.

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретико-методичним основам розвитку конкуренції на банківському ринку присвячено праці зарубіжних та вітчизняних науковців: А.Баталова, І.Волошка, П.Геффрона, С.Козьменка, В.Масленникова, Г.Самойлова, Ю.Соколова, М.Соумінена, К.Спренкля, Ф.Шпиґа та інших.

Вагомий внесок у дослідження та розробку науково-методичних підходів до оцінки рівня конкуренції в банківській системі країни здійснили

такі видатні вчені як Т.Баррос, Ж.Біккер, Т.Бреснахан, Л.Лау, Л.Модесто, Г.Іват, Ж.Панзар, Й.Росс, М.Скокова, П.Спіллер, І.Фаваро тощо.

У той же час, незважаючи на велику кількість досліджень даної тематики, залишається ряд нерозкритих проблем. З огляду на специфічні особливості вітчизняної банківської системи у порівнянні з банківськими системами розвинутих країн виникають певні ускладнення при застосуванні розроблених методик оцінки рівня конкуренції в банківській сфері в Україні. Таким чином, виникає необхідність подальшого дослідження теоретичного надбання та аналізу досвіду практичної реалізації науково-методичних підходів до оцінки банківської конкуренції з метою впровадження їх у вітчизняній фінансово-кредитній системі.

Мета роботи - аналіз та дослідження наявних науково-методичних підходів до аналізу конкурентного рівня в банківській системі, визначення їх основних переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Усі моделі аналізу конкуренції в банківському секторі можна розділити на два основні типи: структурні та неструктурні. На рис. 1 представлено основну характеристику сутності структурних підходів до оцінки рівня конкуренції в банківській галузі.

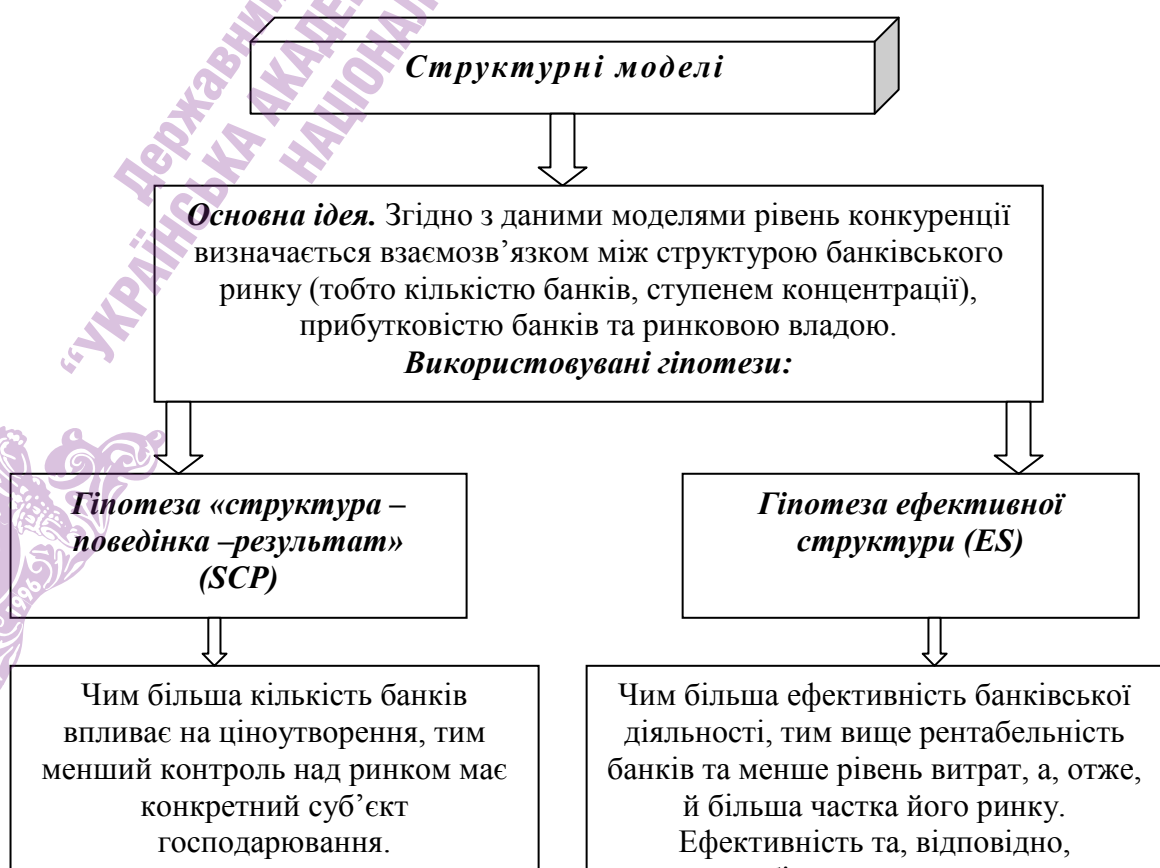

Рис. 1. Сутність структурних моделей оцінки рівня конкуренції в банківській системі

Гіпотеза SCP (Structure – conduct – performance) використовує функцію залежності прибутковості банку від рівня концентрації. Для цього розраховують індекс Херфіндала-Хіршмана або коефіцієнт концентрації k [1]. Функція прибутковості матиме вигляд:

$$P_{ijt} = \alpha_0 + \alpha_1 CR_{jt} + \sum_k \gamma_k X_{k,ijt} + \varepsilon_{ijt}, \quad (1)$$

де P_{ijt} – результат діяльності банку i у період t ,

α – норма резервних вимог,

CR_{jt} – показник концентрації на ринку j , на якому присутній банк i ,

$X_{k,ijt}$ – k -вимірний вектор перемінних, який здійснює вплив на прибуток банку.

За умовою гіпотези $\alpha_1 > 0$, тобто вищий рівень концентрації на ринку сприяє отриманню більшої ринкової влади та прибутку. Висока ринкова концентрація передбачає можливість встановлення високих кредитних та низьких депозитних відсоткових ставок. Це означає, що за таких умов поведінка банків є неконкурентною. Отже, чим вище концентрація, тим менше рівень конкуренції в банківському секторі.

Інше припущення – **гіпотеза ефективної структури** – тестується на основі рівняння регресії, відповідно:

$$P_{ijt} = \alpha_0 + \alpha_1 CR_{jt} + \alpha_2 MS_{ijt} + \sum_k \lambda_k X_{k,ijt} + \varepsilon_{ijt}, \quad (2)$$

де MS_{ijt} – ринкова частка банку.

Згідно з гіпотезою ефективності, необхідно, щоб $\alpha_2 > 0$.

Перевагами застосування даного підходу є простота використання індексів та незначні потреби щодо аналізуємих статистичних даних.

Структурні моделі, описуючи рівноваги в банківському секторі та рівень ринкової влади банків, **мають ряд недоліків** використання:

- моделі використовують явні структурні характеристики, ігноруючи імпліцитні (приховані) чинники;
- отримані висновки є досить суперечливими, оскільки стверджують про можливість відсутності ринкової влади при високій концентрації;
- дані методики не враховують ринкову поведінку банків та вплив конкретних банків на конкурентну структуру банківського сектору;
- не враховують потенційні фактори впливу на конкурентний стан.

Подолати зазначені упущення структурного підходу дають змогу такі емпіричні методи оцінки рівня конкурентного стану банківського ринку як **неструктурні моделі**. Даний підхід дозволяє визначити рівень конкуренції на основі аналізу поведінки банків (економічних агентів ринку), встановлюючи її відхилення від конкурентної поведінки. На основі такої оцінки здійснюється висновок щодо структури конкуренції в банківській сфері. Неструктурні моделі допускають можливість впливу конкретних банків на ринкову конкурентну структур, не обмежуючись певними заданими структурними характеристиками.

На сучасному етапі неструктурні моделі активно використовуються при дослідженні рівня конкуренції в банківському секторі, на відміну від структурних. У рамках даного науково-методичного підходу можна виділити такі основні концепції: моделі Бреснахана та Лау, Панзара – Росса, Барроса – Модесто, Івата тощо. Розглянемо зазначені моделі.

Моделі Бреснахана та Панзара – Росса спочатку використовувалися для аналізу реального економічного сектору, пізніше їх стали застосовувати для оцінки рівня конкуренції в банківській сфері. Сутність дослідження

полягає в порівнянні поведінки банків з основними формами ринкових конкурентних структур: досконалою конкуренцією, олігополією та монополією, на основі розроблених критеріїв оцінки. В результаті аналізу робиться висновок про рівень конкуренції на досліджуваному банківському ринку.

Розглянемо модель Бреснахана стосовно ринків банківських кредитів та депозитів. Т.Бреснахан та Л.Лау розробили короткострокову модель для емпіричного визначення ринкової влади пересічного банку, яка використовує умову загальної ринкової рівноваги. Вони зазначали, що максимальний рівень прибутку за умов рівноваги спостерігається в ситуації, коли граничний дохід та граничні витрати будуть рівними величинами.

Даний підхід дозволяє визначити форму відносин в банківській системі – від досконалої конкуренції до повної влади над ринком – на основі як точних статистичних показників, так і агрегованих даних діяльності банків.

Наразі у економічній науковій літературі не існує однозначної думки щодо того, як трактувати конкуренцію в банківському секторі – одні вчені стверджують, що вона являє собою кількісну олігополію [2], а інші, навпаки, наполягають на визначенні поведінки банків як цінової олігополії [3].

Проаналізуємо модель Бреснахана для ринку кількісної олігополії, до якої вперше й було вона застосована.

Зробимо такі припущення моделі:

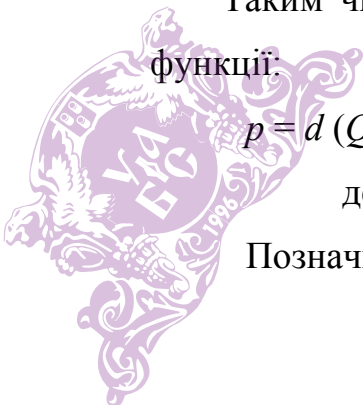
- кількість банків на ринку становить N банків;
- обсяг випуску банку i ($i = 1 \dots N$) становить q_i ;
- загальний обсяг випуску банківського ринку становить Q ($Q = \sum_i q_i$).

Таким чином, попит на банківські продукти матиме вигляд наступної функції:

$$p = d(Q, v),$$

де p – ціна, v – чинники, які зрушують криву попиту.

Позначимо функцію витрат банку i таким чином:

$$C_i = C_i(q_i, w_i),$$

де w_i – вектор цін на фактори виробництва ($w_i = (w_{li}, \dots, w_{ji})$),

J – кількість факторів виробництва банку.

Функція максимізації прибутку банку i матиме наступний вигляд:

$$\Pi_i = q_i p - C_i(q_i, w_i) \rightarrow \max_{q_i} \quad (3)$$

Умова першого порядку матиме вигляд:

$$\frac{\partial \Pi}{\partial q_i} = p + q_i \frac{\partial d(Q, v)}{\partial Q} \frac{\partial Q}{\partial p_i} - \frac{\partial C_i(q_i, w_i)}{\partial q_i} = 0, \text{ або}$$

$$p = - q_i \frac{\partial d(Q, v)}{\partial Q} \frac{\partial Q}{\partial q_i} + MC_i, \quad (4)$$

де $\frac{\partial C_i(q_i, w_i)}{\partial q_i} = MC_i$ – граничні витрати банку i .

Нехай θ_i – очікувана банком i зміна загального обсягу послуг в банківському секторі в результаті зміни обсягу послуг конкретного банку:

$$\theta_i = \frac{\partial Q}{\partial q_i}$$

Формула (1.4) матиме вигляд:

$$p = MC_i - d_i q_i \theta_i, \quad (5)$$

$$\text{де } d_i = \frac{\partial d(Q, v)}{\partial Q}$$

Коефіцієнт θ_i показує рівень конкуренції на ринку в залежності від зміни обсягу випуску продуктів пересічним банком та може приймати значення, наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Форма конкуренції в банківській сфері на основі показника конкуренції θ_i

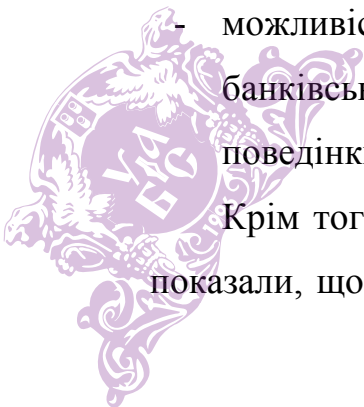
Значення показника θ_i	Форма конкуренції на ринку
$\theta_i = 0$	Досконала конкуренція
$\theta_i = 1/N$	Олігополія
$\theta_i = 1$	Монополія

Модель Бреснахана також застосовується для аналізу банківського сектору на макрорівні, розрахувавши показники за всіма банками на основі формул (3) або (5). Оскільки кожен банк описується конкретним індексом конкурентної поведінки, то дослідження буде досить складним внаслідок нагромадження розрахунків та показників. Економісти П.Спіллер та І.Фаваро пропонують вирішити цю проблему шляхом групування всіх економічних агентів банківського сектору на дві категорії – лідерів та послідовників.

Розглянувши сутність та особливості підходу Бреснахана до оцінки рівня конкуренції в банківській сфері, **виділимо такі його переваги даної моделі:**

- можливість аналізу та оцінки характеру конкуренції на ринку;
- визначення ступеню впливу різноманітних інституціональних змін на рівень конкуренції: можливість встановити зростає чи, навпаки, зменшується конкуренція в банківській сфері при лібералізації державного регулювання, приватизації кредитних установ;
- більш точна оцінка конкурентної структури в результаті використання агрегованих показників;
- здатність оцінки рівня конкуренції на банківському ринку з великою кількістю банків, навіть при відсутності статистичних даних, які є обов'язковими при аналізі з допомогою інших неструктурних моделей;
- можливість застосування для дослідження конкуренції не тільки реального сектору економіки, а й банківської сфери;
- можливість оцінки різних ринків банківського сектору окремо, а саме: ринку кредитів, ринку депозитів, сукупних активів або пасивів;
- аналіз конкурентної структури банківського сектору імпліцитно, враховуючи поведінку економічних агентів;
- можливість використання моделі як на макро- (аналіз конкуренції в банківському секторі країни), так і на мікрорівні (аналіз конкурентної поведінки конкурентних банків).

Крім того, результати досліджень [4, 5, 6] на основі моделі Бреснахана показали, що між рівнем ринкової концентрації та рівнем конкуренції існує

як прямий, так і зворотний зв'язок: висока концентрація банків на ринку не обов'язково означає відсутність конкуренції. Цей факт протирічить гіпотезам структурних підходів до оцінки конкуренції в банківській сфері, які стверджують про однозначність такого зв'язку та зменшення конкуренції при збільшенні кількості банківських установ на ринку.

Розглянемо альтернативну модель, запропоновану економістам .Панзаром та Россом у 1987 р. Даний підхід ґрунтується на припущенні, що кожен банк застосовує різну стратегію ціноутворення у відповідь на подорожчання ресурсів, в залежності від ринкової структури, в якій діє банк.

Іншими словами, розглядаємий науково-методичний підхід дозволяє оцінити рівень конкуренції в банківському секторі на основі аналізу чутливості банківського доходу до зміни цін на фактори виробництва (ціна праці, капіталу, активів). Оцінка здійснюється на основі даних про конкретні банки.

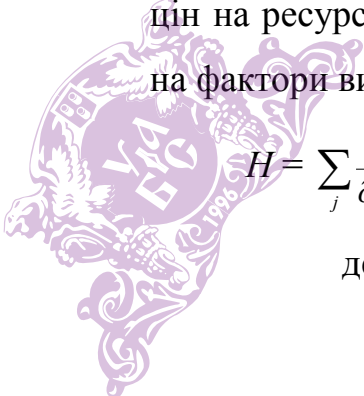
При застосування моделі Панзара-Росса для оцінки рівня конкуренції роблять певні припущення щодо діяльності банків, серед яких відзначимо наступні:

- банки спрямовані на максимізацію прибутку;
- банки надають тільки одну послугу, здійснюючи посередницькі послуги, застосовуючи працю, активи та фінансові ресурси;
- більш високі ціни на ресурси не означають вищу якість послуг, яка забезпечує додатковий прибуток;
- банки діють у стані довгострокової рівноваги.

Автори ввели категорію ***H*** – ***показник монополізації ринку***, який являє собою суму показників еластичності функції доходу з поправкою на зміну цін на ресурси. Він показує ступінь зміни банківської виручки при зміні цін на фактори виробництва на 1%:

$$H = \sum_j \frac{\partial R}{\partial w_j} \frac{w_j}{R}, \quad (6)$$

де w – ціна факторів виробництва;

R – дохід пересічного банку за умов рівноваги.

Панзар та Росс показали вплив H – показника на структуру банківського ринку. Отже, на основі отриманого значення коефіцієнта роблять висновок про структуру банківського ринку (табл. 2)

Таблиця 2

Форма конкуренції в банківській сфері на основі значення H -показника

Значення показника H	Форма конкуренції на ринку
$H < 0$	Монополія / Олігополія
$0 < H < 1$	Монополістична конкуренція
$H = 1$	Досконала конкуренція

Автори моделі стверджували, що H -показник приймає від'ємне значення, коли конкурентна структура ринку є монопольною або олігопольною в результаті змови. На монопольному ринку, де банки є повними заміниками один одного, зростання витрат на фактори виробництва збільшить граничні витрати, зменшить рівноважний обсяг продуктів і відповідно зменшить сукупну виручку. Так, в умовах досконалої конкуренції, збільшення вартості ресурсів спричинює зростання як маржинальних витрат, так і сукупних доходів на суму зміни в витратах. У цьому разі H -показник буде рівним одиниці. Вихід з ринку рівномірно збільшить попит для кожного з банків, які залишилися на ринку, таким чином приводячи до зростання цін та доходів у розмірі, рівному зростанню витрат. Монополістична конкуренція матиме місце, коли H -показник прийме значення між нулем (включно) та одиницею. У даному випадку попит на банківські послуги буде нееластичним, а прибуток зросте у меншому розмірі, ніж збільшення вартості ресурсів [7].

Серед переваг даного підходу можна назвати власне переваги неструктурних моделей, а також простоту застосування – у рамках моделі здійснюється оцінка тільки одного показника – функції виручки. Крім того, при даній оцінці використовуються дані конкретних банків, а не ринку

загалом, враховуючи їх особливості. Важливим достоїнством є те, що модель дозволяє визначити відмінності різних типів банків (за обсягами, за належністю капіталу тощо).

Проте методика Панзара-Росса характеризується рядом недоліків, серед яких зазначимо наступні:

- необхідність значного обсягу статистичної інформації, яка присутня в недостатньому розмірі стосовно вітчизняного банківського сектору;
- неможливість оцінки конкуренції на рівні всіх банків на ринку, оскільки висновок робиться щодо поведінки банків, які приймають участь в оцінці;
- достовірність зазначених трактувань H -показника тільки за умов довгострокової рівноваги в банківській сфері;
- практична неможливість аналізу окремих напрямків банківського ринку через складність розмежування за сегментами даних про ціни на фактори виробництва. Отже, модель дозволяє оцінити рівень конкуренції тільки в цілому на банківському ринку.

Розглянемо науково-теоретичний підхід, розроблений португальськими економістами Ф.Барросом та Л.Модесто в 1997 р. Так, модель Барроса-Модесто була первісно розроблена для застосування саме в банківській сфері, яка дещо схожа на модель Бреснахана. Ключовою функцією дослідження в рамках даного підходу є попит на банківські послуги.

Згідно з даною моделлю, припускається, що клієнт може споживати банківські продукти не однією кредитної установи, а одразу декількох. При цьому корисність ідентичних послуг коливається в залежності від банків, які їх надають. Категорія попиту на банківські продукти враховується банками при встановленні цін та виражає рівень взаємозамінності банків з точки зору клієнтів. Математично, аналіз здійснюється на основі побудови функції корисності, яка враховує параметри α_i та μ_i ($i=1...n$) – специфічні характеристики того чи іншого банку, які формують рівень його

привабливості для клієнта, нецінові вигоди для споживача. Зазначені параметри залежать від витрат на маркетингові заходи, в тому числі рекламу, витрати на технології, частка банку на ринку.

$$U(x) = \sum_{i=1}^n \alpha_i L_i - \frac{1}{2} \left(\delta \sum_{i=1}^n L_i^2 + 2\omega \sum_{\substack{j=1 \\ j \neq i}}^n L_i L_j \right) + \\ + \sum_{i=1}^n \mu_i D_i - \frac{1}{2} \left(\beta \sum_{i=1}^n D_i^2 + 2\lambda \sum_{\substack{j=1 \\ j \neq i}}^n D_i D_j \right), \quad (7)$$

де $U(x)$ – корисність банківських послуг,

$x = (L_1, \dots, L_n, D_1, \dots, D_n)$ – обсяг споживання банківських послуг (кредитів і депозитів відповідно),

m – обсяг грошових коштів, витрачених на інші продукти,

$\alpha, \delta, \omega, \mu, \beta, \gamma$ – параметри.

Після цього на основі розрахунків і порівняння робиться висновок про заміність послуг конкретного банку для їх споживачів, що й дає змогу оцінити рівень конкуренції кредитної установи. Дана модель дозволяє проаналізувати окремо всі напрямки банківської діяльності (кредити, депозити), максимізувати прибуток.

Оцінка конкуренції *згідно з підходом Барроса-Модесто передбачає аналіз взаємозв'язку між відсотковими ставками банків-конкурентів*. При наявності позитивного зв'язку, клієнти відносяться до всіх пропозицій банківських послуг як до субститутів. Відсутність залежності між відсотковими ставками банків свідчить про монопольний стан. Так, негативний взаємозв'язок трактується «комплементарністю»: при зміні відсоткових ставок одних банків, попит на продукти конкурентів змінюється в тій же мірі, причому відбувається це незалежно від політики останніх. Це явище пояснюється зростання довіри та лояльності клієнтів до банківських установ, підвищення попиту на банківські послуги. Крім того, «комплементарність» спостерігається в ситуації, коли споживачі,

звертаючись за продуктами в декілька банків, не здійснюють порівняльний аналіз відсоткових

Розглянута модель Барроса-Модесто має ряд переваг, серед яких

- врахування специфіки діяльності банківського сектору — дана модель розроблена для використання саме в розглянутій сфері;
- врахування як цінових, так і нецінових параметрів діяльності банків;
- можливість аналізу банківського сектору як на макрорівні, так і за окремими напрямками діяльності.

Поряд з цим, **розглянутий підхід має ряд недоліків**:

- характеризується обмеженістю трактування висновків дослідження: розглядається тільки два крайні випадки структури банківського ринку — досконалу монополію та конкуренцію. До того ж, проміжні результати трактуються досить приблизно, з низьким рівнем точності;
- на відміну від методики Бреснахана, не враховується можливість змови або кооперації між банками-конкурентами.

Серед методичних підходів до оцінки рівня конкуренції слід зазначити **модель Івата**.. Вона дозволяє з допомогою економетричного інструментарію проаналізувати обернену функцію попиту та функцію пропозиції послуг для кожного з банків відокремлено. Функція пропозиції містить компонент, який відповідає реакції банку на зміну обсягу випуску конкурентів. Даний параметр дозволяє визначити рівень конкуренції в банківському секторі.

Цінова еластичність попиту визначається за формулою:

$$\eta_D = - (dp / dX)(x / p),$$

Відповідно умова першого порядку для максимізації прибутку матиме вигляд:

$p - (1 / \eta_D)(p / x)(1 + \lambda_i)x_i - c'(x_i) = 0$ (де c' — перемінні витрати), звідси показник λ_i розраховуватиметься за формулою:

$$\lambda_i = \eta_D ((c'(x_i) - p / p)(X / x_i) - 1).$$

Припустивши, що p та x_i / X залежать від екзогенних перемінних, а η_D , еластичність попиту, є величиною постійною, даний метод передбачає

розрахунок функції ринкового попиту та функцію витрат індивідуальних банків для отримання числового розрахунку показника конкуренції для кожного банку.

Проте застосування даної моделі в європейських та вітчизняних банках є досить проблематичним з огляду на недостатність статистичних даних про структуру витрат та виробництво однорідних послуг великої кількості банків на ринках.

У таблиці 3 розглянуто основні результати застосування розглянутих підходів до оцінки рівня конкуренції в банківській сфері.

Таблиця 3

Застосування підходів щодо оцінки рівня конкуренції в світовій практиці

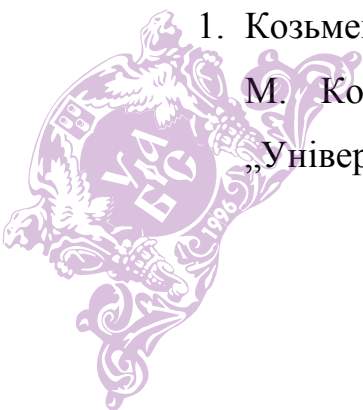
	<i>Бреснахана</i>	<i>Панзара-Росса</i>	<i>Барроса-Модесто</i>	<i>Івата</i>
Країни	Країни ЄС, США, Канада, Мексика, Колумбія, Аргентина, Бразилія, Ізраїль, Уругвай	Країни ЄС, США	Португалія, Росія	США
Рік розроблення	1982	1987	1997	1974
Ринки застосування моделі	- ринок кредитів; - ринок депозитів; - ринок сукупних активів; - ринок сукупних пасивів; - ринки іпотечних та споживчих кредитів; - сукупний аналіз банківського ринку.	Підхід не дозволяє розмежувати банківський ринок на окремі сегменти.	- ринок кредитів; - ринок депозитів.	Дуопольний ринок
Результат	Спостерігається варіювання форм конкурентної структури на ринках різних країн одного сектору	Майже у всіх країнах, де була застосована дана модель, спостерігається монополістична конкуренція	Дозволяє виявити тільки дві крайні форми конкурентних структур: монополію та досконалу конкуренцію	Виявлено, що банківський ринок діє в умовах недосконалої конкуренції, яка характеризується високим рівнем ринкової концентрації

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що наразі в економіці розроблена велика кількість науково-теоретичних методів оцінки рівня конкуренції в банківській системі. Найбільш ефективними підходами для аналізу є неструктурні моделі дослідження конкуренції, яка базуються на аналізі конкуренції з точки зору поведінки банків, рівноваги банківського ринку, враховуючи взаємозв'язок діяльності індивідуальних банків та конкурентної структури банківської системи.

Дослідження концептуальних засад даних підходів, переваг та недоліків кожного з методів дозволило зробити висновок, що найбільшу ефективність має застосування моделей Бреснахана, Панзара-Росса та Барроса-Модесто для визначення рівня конкуренції стосовно саме банківського ринку. Так, дослідження, проведені різними економістами з допомогою моделі Панзара-Росса, показали майже в усіх країнах світу один і той же результат, що свідчить про обмеженість застосування даного підходу. Модель Барроса-Модесто була створена спеціально для аналізу банківської сфери, проти трактування результатів оцінки зводиться до двох крайніх результатів – монополії та досконалої конкуренції. Це означає довільне трактування висновків дослідження, а отже й певну поверхневність оцінки. Застосування моделі Івата стосовно банківського ринку досить обмеженому для вітчизняних та європейських країн, оскільки потребує великого обсягу статистичних даних щодо діяльності індивідуальних банків. Можна зробити висновок, що підхід, запропонований Бреснаханом та Лау найбільш часто застосовувався в банківській практиці світу для оцінки рівня конкуренції в банківській сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку: навч. посібник / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : ВТД „Університетська книга”, 2003. – 752 с.

2. Bikker J.A. Measures of competition and concentration in the banking industry : a review of the literature / J. A. Bikker, K. Haaf. – Research Series Supervision, № 27. – De Nederlandsche Bank, 2000.
3. Canhoto A. Portugese banking : A structural model of competition in the deposits market / A. Canhoto // Review of Financial Economics. – № 13, 2004. – p. 41-63.
4. Angelini P. Bank Competition and Regulatory Reform: The Case of the Italian Banking Industry / P. Angelini, N. Cetorelli // Working Paper Series, Federal Reserve Bank of Chicago. – WP 99-32, 1999.
5. Berg S. Oligopolistic Interdependence and the Structure of Production in Bank-ing: an Empirical Evaluation / S. Berg, M. Kim // Journal of Money, Credit and Banking. – Vol. 26, No. 2. – 1994.
6. Shaffer S. A Test of Competition in Canadian Banking / S. Shaffer // Journal of Money, Credit and Banking. – 1993. –Vol. 25, No. 1. – p. 49-61.
7. Delis B. On the measurement of market power in the banking industry / B. Delis, D. Manthos, Staikouras, Christos and Varlagas, Panagiotis // Journal of Business Finance and Accounting, 2008.– pp. 1023-1047.

